

МОДЕЛЬ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ЖИТТЄВОЇ КОНЦЕПЦІЇ В УСНІЙ НЕОБРЯДОВІЙ ЛІРО-ЕПІЧНІЙ ПОЕЗІЇ

Амбівалентність цінності часу можна проаналізувати на прикладі емігрантських пісень, які також містять вказівки на час дії: «Ай виріс, гарний хлопчик», «Кед я пришол до Нев-Йорку вночі», «Ходжу по Канаді та милі рахую», «Мої мамця дома, а я в Америці» тощо [Грица: 43]. У лексико-семантичному просторі необрядового уснопоетичного твору модель темпоральності представлена як особлива ієрархічна структура. Тут наявні форми минулого, теперішнього та майбутнього часів (виріс, розвивавси, вженивси, відписує, прийшов, покинув, вклонивси, прийду). Минулий час у фольклорній свідомості на первинному етапі представлений як позитивна цінність, оскільки з особливим теплом згадується дитинство хлопчика як веселе, щасливе життя «при своїй родині», «на Буковині», а далі – як негативна, «бо ми муслі обоє на панів робити». Особлива увага зосереджується на отриманні селянином із Буковини листа від агента, а наявність фіксації часових значень підтверджує важливість події та особливий рівень емоційного сприйняття:

Агент мені відписує на котрую днину,

Щоби-м *мая тридцятото* покинув родину.

А прийшов той *день майовий в суботу до днини*,

Брав я річі не ріднії, попрощав родину [Грица: 43].

Аналіз фольклорного твору виявляє, що і негативна, і позитивна оцінка часу все ж таки акумулюється в досвіді суб'єкта, а теперішнє змушує поставити запитання перед майбутнім:

Прощай, моя родинонько, та й ти, рідна мати,

Бо не знаю, чи вже прийду до тебе вмирати [Грица: 43].

Аналіз проблеми часу в емігрантських піснях стає водночас і самоаналізом, і констатацією вчинків інших суб'єктів, розкриваючись то надією, то фатальністю [Павлова: 326–327]. Фрагменти життя, відтворені у фольклорному творі, стають конструктами екзистенційної свідомості, в якій час обертається в аксіологічному колі. У необрядовій усній поезії ця категорія постає в аспекті амбівалентності, виявляючись то як негативна, то як позитивна цінність. Репрезентація фольклорної події змодельована таким чином, щоб усе уявлялось, як у цей момент, наразі, саме в теперішньому часі, поєднуючи екзистенційні переживання транслятора та реципієнта в єдиний енергетичний потік. Час постає феноменом всього людського буття, без якого неможливо орієнтуватися, неможливо щось програмувати [Павлова: 387–388].

Минуле також віддзеркалюється у фольклорному творі у важливому аксіологічному ключі, адже воно спонукає до прийняття – неприйняття певної моделі поведінки, певної життєвої концепції, відкриває шлях до досягнення відповідного морального та естетичного еталону. Водночас, наративна специфіка

ліро-епічного фольклору сприяє акумуляції у фольклорній свідомості цінності теперішнього часу, оскільки майбутнє як невідома субстанція все ж таки структурується із минулого та теперішнього. Таким чином, час стає справжнім Мусагетом фольклорної свідомості, а сутність його цінності – важливою ідеологемою всього величезного пласту традиційного ліро-епосу.

Література

1. Будь здорова, землице: українські народні пісні про еміграцію / упоряд. С.Й. Грици; ред. В.М. Пономаренко. Київ: Музична Україна, 1991. 176 с.
2. Павлова А. К. Лексико-семантична репрезентація реальної дійсності в емігрантських піснях 19–поч. 20 ст. *Українське мовознавство*. 2015. С. 325–330.
3. Павлова А. К. Екзистенційна свідомість наратора в аспекті світовідчуття (на прикладі ліро-епічних пісень про національно-визвольну боротьбу українців середини ХХ століття). *Народознавчі зошити*. 2022. № 2. С. 385–390.

ПИЛИПЕЙ Олена

канд. філол. наук, Франція

ПИЛИПЕЙ Анастасія

студентка, Франція

ІНТЕГРАЦІЯ СХОДУ І ЗАХОДУ У ТВОРАХ М. ХВИЛЬОВОГО ЯК ХУДОЖНІЙ ВИЯВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ЛІТЕРАТУРІ (ПОЕМИ «ТРАМВАЙНИЙ ЛИСТ» ТА «EX ORIENTE LUX»)

Активізація в усіх сферах життя сучасного світу глобалізаційних процесів призводить до зацікавленості їх вияву в різних видах мистецтва, зокрема в літературі. Для світового літературного процесу характерні тенденції інтеграції та уніфікації різних літературних явищ. Сьогодні «глобалізація ... [...]...охопила різні у культурологічному плані країни...» [Лімборський: 152]. Одним з виявів глобалізації є літературні взаємозв'язки Сходу та Заходу. Дослідження художнього зіставлення культур цих двох величезних світових регіонів дає можливість побачити, як європейці сприймають Схід і навпаки. Теоретичне осмислення глобалізації у світовій гуманітаристиці почалося наприкінці ХХ ст. (З. Бауман, Є. Гідденс, Й. Масуда, Р. Робертсон, Е. Сміт, Е. Саїд та ін.). Проте приклади художнього втілення глобалізації в літературі маємо раніше.

В українській літературі художній вияв глобалізації наявний у творчості М. Хвильового, який в 20 –х роках ХХ ст. висунув ідею азіатського ренесансу. Вона ґрунтується на теорії циклічного розвитку культури, запропонованій німецьким філософом О. Шпенглером у праці «Занепад Європи» (1918-1922). Так, літературознавець П. Голубенко відзначав, що шпенглерівський культ «художньої інтуїції» співзвучний світогляду і вдачі Миколи Хвильового [Голубенко: 54]. М. Хвильовий погоджується з думкою німецького філософа, що європейська культура себе вичерпала, а новий етап розвитку людства почнеться зі сходу. На його думку, Україна перебуває на рубежі європейської й азіатської культури, а українська нація повинна зіграти одну з провідних ролей у процесі